

Vyjadrenie školiteľa študentky Mgr. Magdalény Sedlické k priebehu štúdia a k dizertačnej práci

“Není přítel jako přítel. Židé v národním státě Čechů a Slováků, 1945–1948”

predloženej v roku 2019 na Ústave českých dejín FF UK

Zhodnotenie celého doktorského štúdia:

Doktorandka sa výskumu antisemitizmu a dejín česko-židovského stýkania systematicky venuje už niekoľko rokov. V roku 2012 som mal to šťastie byť oponentom jej diplomovej práce zameranej na antisemitizmus v československom zahraničnom vojsku. Tieto témy rieši aj v rámci svojich aktuálnych aj minulých pracovných úväzkov v Židovskom múzeu v Prahe a na Masarykovom ústave a Archive Akadémie vied České republiky v.v.i., v rámci ktorých spolupracovala aj na významných výskumných projektoch. Vybrané výsledky svojho výskumu už doktorandka zhodnotila aj vo viacerých recenzovaných publikáciách.

Spolupráca s doktorandkou prebiehala na veľmi dobrej úrovni: plnila si študijné povinnosti, zúčastňovala sa doktorandských seminárov aj konzultácií, ktoré boli väčšinou spojené s diskusiou nad jej textami, resp. prípravou na výskum a písanie dizertačnej práce. Pravidelne sme komunikovali cez email a zdieľali skúsenosti a názory k najnovšej literatúre k téme. Veľmi vysoko tiež hodnotím systematickosť s akou sa Magdaléna Sedlická zhostila celého doktorského štúdia, ako aj jej bohaté výskumné, publikačné a grantové aktivity.

Celkové zhodnotenie dizertačnej práce:

Česko-slovensko-židovské stýkanie predstavuje veľkú historickú tému. Zároveň, ešte aj v súčasnosti predstavuje minimálne spracovanú tému z dejín Československa. Vo väčšej miere sa k problematike židovských dejín začalo publikovať až po roku 1989. Záujem o niektoré témy sa naštartoval až v 90. rokoch 20. storočia, spolu s veľkým záujmom o spomínanie, o príbehy jednoduchých ľudí, ktoré boli čiastočne inšpirované úspešným filmom *Schindlerov zoznam* (1993) a predovšetkým s ním naštartovaným zberom svedectiev o živote a osudoch Židov na celom svete. V rámci tohto extenzívneho zberu sa zistilo, koľko svedectiev nebolo vypovedaných ani na úrovni vlastnej rodiny. Predložená dizertačná práca nasleduje tento trend „odkrývania“ donedávna nie príliš recipovaných tém a problémov, ktoré však nevnímam ako špecifický problém jednej komunity, ale naopak, ako celospoločensky významné témy spojené napr. s budovaním povojnového sveta.

V posledných rokoch bolo publikovaných viacero kvalitných príspevkov, ktoré posunuli naše vedomosti a otvorili kvalitne argumentačne podložené diskusie, napr. o charaktere antisemitizmu v 19. a 20. storočí, o spoluúčasti českého a slovenského obyvateľstva na okrádaní, represiách a vraždení

Židov, alebo o konštruovaní identít, o rôznych formách kategorizácie v zmysle „my“ a „oni“, atď. Zhodou okolností, práve v posledných rokoch vznikli aj dôležité výstupy k dejinám židovských komunít v Československu po roku 1945. Zároveň, k problematike povojnových pogromov, antisemitizmu, či migrácie Židov z Československa existujú aj staršie čiastkové publikácie. S existujúcou odbornou literatúrou je doktorandka veľmi dobre oboznámená a využíva ju aj v rámci svojej interpretácie problematiky.

V predloženej dizertačnej práci Magdaléna Sedlická čiastočne nadväzuje na predchádzajúci výskum, ktorý ale výrazne posúva v chronologickom aj teritoriálnom zmysle. Kládne si za cieľ priblížiť situáciu židovského obyvateľstva po druhej svetovej vojne, diskutuje predovšetkým možnosti ich re-integrácie, primárne v českom prostredí. V rámci toho hľadá odpovede na otázky o charaktere tretej republiky, o podmienkach kladených na plnohodnotné začlenenie do spoločnosti, či úradnej praxe týkajúcej sa židovských obyvateľov krajiny. Zároveň som veľmi uvítal jej záujem vkomponovať do práce aj sondy zo slovenského územia, čo myslím, výrazne zvyšuje výpovednú hodnotu diela v celorepublikovom kontexte. Podobne oceňujem aj dôraz na medzinárodnopolitické videnie problematiky a priblíženie situácie v susedných krajinách.

Dizertačná práca je logicky členená do piatich tematických kapitol a aj letmé nahliadnutie do obsahu ukazuje, že v práci sa sústredila na niekoľko zásadných tematických okruhov, ktoré v rámci jednotlivých kapitol podrobuje hlbšej analýze. Na práci je mi veľmi sympatické, že sa v nej objavujú analýzy inštitucionálnej, ale aj individuálnej praxe, že zvolené sondy odkazujú na teritórium bývalej prvorepublikovej ČSR a odkazujú tak aj na širšie historické súvislosti problémov, ktoré boli riešené v krátkom povojnovom období tretej republiky.

Magdaléna Sedlická rámuje osudy židovských komunít v kontexte národne-homogenizačného charakteru tretej republiky a od neho odvíja aj problémy, ktoré boli spojené s reintegráciou navrátiť sa Židov. Za dôležitú a prínosnú považujem v tomto kontexte autorkin poukaz na význam jazykovej otázky v kontexte fungovania národných stereotypov, v rámci čoho muselo židovské obyvateľstvo čeliť aj silným protinemeckým a protimaďarským náladám. Doktorandka ukázala, že aj napriek uisteniam, že antisemitizmus v novej republike nemá miesto, dochádzalo k diskriminácii Židov. Po jasnom pomenovaní aktérov následne ukazuje, ako silno boli zakorenené „tradičné“ stereotypy o Židoch a aký mali dopad na život týchto zdecimovaných komunít. Zároveň, pomenúva aj aktuálne-zištné motívy, spojené napr. s otázkou zhabaného, či odcudzeného majetku. Doktorandka približuje fungovanie štátnej správy a poukazuje na nesyistémovosť a problémy, ktoré vznikali v kontexte riešenia postavenia, štátneho občianstva. Dizertačná práca obsahuje aj dôležité informácie o verejnej diskusii, ktorú sa snažili navodiť predstavitelia Židov, v kontexte vyjednávania so štátnymi orgánmi, ako aj reakcie zahraničných židovských organizácií. Ukazuje, že medzinárodný rozmer, ako aj otázka imidžu československého štátu, neboli zanedbateľné politické veličiny.

Dizertačná práca neobsahuje príliš veľa teoretizujúcich pasáží, je napísaná skôr v tradičnom (pozitivistickom) duchu. Je postavená na rozsiahlom výskume primárnych prameňov a heuristickej práci, ktorú vykonala autorka v minimálne 15 českých aj zahraničných archívoch. Okrem klasického archívneho výskumu a práce s periodikami doktorandka využila aj bohaté databázy spomienok pamätníkov, ktoré predstavujú jedinečné pramene k dejinám židovských komunit u nás aj v zahraničí. Seriózna analýza rozmanitého pramenného materiálu predstavuje silnú stránku predloženej práce. Magdaléna Sedlická zároveň systematizuje poznatky týkajúce povojnového vyjednávania štátnych orgánov so židovským obyvateľstvom, v rámci čoho vlastne upozorňuje na to, prečo toto vyjednanie do veľkej miery nebolo úspešné.

Pripomienky k dizertačnej práci:

K formálnej a obsahovej stránke práce nemám žiadne pripomienky.

Otázky do diskusie:

Na záver by som si dovoľil jednu otázku do diskusie: v rámci rozdielnosti českého a slovenského prostredia by bolo možné definovať mechanizmy, ktoré vyústili v pokusy násilne riešiť „židovskú otázku“ v niektorých lokalitách na Slovensku?

Predložená dizertačná práca splňuje požiadavky kladené na dizertačné práce, a z toho dôvodu ju aj doporučujem k obhajobe a predbežne ju klasifikujem ako prospela.

V Prahe 2.1. 2019

Mgr. Miroslav Michela, Ph.D.